

КНИЖКОВІ ВИСТАВКИ ЯК НАПРЯМ НАУКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО КОМІТЕТУ СЛАВІСТІВ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО (2005–2014)

Висвітлення та аналіз багатоаспектної діяльності Українського комітету славистів (далі – УКС) є надзвичайно актуальною темою для вітчизняної науки, оскільки ця організація, створена в 1957 р., за роки своєї діяльності перетворилася на своєрідний соціально-комунікаційний інститут і посіла високий суспільний статус.

Коли на посаду голови УКС Президією НАН України було затверджено академіка О. Онищенка, то він запропонував і став реалізовувати свою концепцію та бачення ролі та завдань УКС, який доволі швидко перебрав на себе функції координуючого та об'єднуючого центру наукових славістичних досліджень, гуртуючи навколо УКС учених-славистів не тільки України, а й інших країн¹.

У щорічних міжнародних наукових конференціях до Дня слов'янської писемності і культури, інших наукових заходах беруть участь дослідники з різних країн світу. Популярність толерантних, гуманітарних наукових заходів, повага та інтерес до них в інтелектуальному середовищі дедалі зростає².

Головними партнерами УКС у підготовці конференцій та інших славістичних заходів є структури НАН України: Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського (далі – НБУВ); Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Т. Рильського (далі – ІМФЕ); Інститут української мови; Інститут мовознавства імені О.О. Потебні; Український мовно-інформаційний фонд (далі – УМІФ); Інститут археології; Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка; Інститут історії України та Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології. Зазначимо

¹ О.С. Онищенко, *Українське слов'янознавство: традиції, здобутки, вектори дослідження: доп. на Міжнар. наук. конф. "Слов'янознавство XXI століття: тенденції інтеграції і диференціації"*, К. 2011; О.С. Онищенко, *Концептуальні та практичні проблеми створення інтегрованого електронного ресурсу слов'янських бібліотечних фондів: доп. на Міжнар. наук. конф. "Сучасна славістика: ключові проблеми та тенденції розвитку"*, К. 2013; О.С. Онищенко, *Українська складова міжнародної славістики: доп. на Міжнар. наук. конф. "Слов'янський світ у культурному просторі XXI століття"*, К. 2014.

² Н.Г. Солонська, *Науково-просвітницька діяльність бібліотек: аспекти формування комунікаційних зв'язків*, Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, вип. 14, К. 2005, с. 702–717.

при цьому, що НБУВ, по суті, є (спільно з УКС) модератором і координатором усіх наукових і науково-інформаційних заходів, які здійснює УКС. Багатомільйонні фонди НБУВ дають можливість на її книжково-інформаційних ресурсах проводити наукові конференції з будь-якої тематики.

Протягом 2005–2014 рр. УКС на базі НБУВ було проведено такі Міжнародні наукові славістичні конференції: “Слов’янські культури ХХ–ХХІ століть і Європа”; в 2005 р. – “Проблеми етносоціального та етнокультурного розвитку Київської Русі і слов’янський світ”; 2006 р. – “Слов’янство і національно-культурні процеси ХХІ століття”; 2007 р. – “Слов’янське слово і культура в контексті світового розвитку”; 2008 р. – “Слов’янство і міжкультурний діалог”; 2009 р. – “Слов’янський ідентитет: спільні коріння та спільне майбутнє – парадигма ХХІ століття”; 2010 р. – ХІІ Міжнародна конференція Комісії зі слов’янського словотворення при Міжнародному комітеті славістів “Відбиття історії культури народу в словотворенні” та Міжнародна наукова конференція “Славістика: образи минулого і нова історична ситуація”; в 2011 р. – “Слов’янознавство ХХІ століття: тенденції інтеграції та диференціації”; в 2012 р. – “Традиції слов’янської писемності і культури: трансформації в ХХІ столітті” та “Міжкультурний діалог слов’янських спільнот Центральної і Східної Європи”, Засідання Українського комітету вивчення слов’янських культур Комісії з дослідження слов’янського фольклору при Міжнародному комітеті славістів та Комісії з наукових досліджень країн Центральної та Східної Європи при Міжнародній організації з народної творчості (ЮНЕСКО) (на території ІМФЕ); 2013 р. – “Сучасна славістика: ключові проблеми та тенденції розвитку”; 2014 р. – “Слов’янський світ у культурному просторі ХХІ століття”. Крім того: круглий стіл “Українська генеалогія: династія Тулубів”; наукова конференція до 200-ліття народження Миколи Гоголя; наукові читання до 190-річчя Миколи Перетця та ін.³

Високопрофесійне, із залученням сучасних комунікаційних технологій виконання наукової роботи з підготовки науково-організаційних заходів (координатор – Культурно-просвітницький центр) дало можливість посісти НБУВ місце головної установи НАН України у відзначенні Дня слов’янської писемності і культури. Це цілком логічно, оскільки НБУВ є науковим поліінститутом, де функціонують Інститут рукопису, Інститут архівознавства, Інститут книгознавства, Інститут Науково-методичного забезпечення бібліотечно-інформаційної роботи.

³ Н.Г. Солонська, *Ключове слово – книга (слідами віртуальної бібліотеки М.В. Гоголя)*, Вісн. Кн. Палати 12 (2009); *Київська філологічна школа і Володимир Перетц (до 140-річчя від дня народження вченого)*, Бібліотечний вісник 3 (2010) 70–72.

Бібліотека акумулює надбання світової культури, створює нове знання, і як будь-який продукт своєї діяльності, у цьому випадку – інтелектуальної, повинна його пропагувати. Більше того, бібліотека, виконуючи свою просвітницьку місію, що є традиційною для цих соціальних інститутів ще з давнини, має повсякчас нагадувати суспільству про свій пріоритет та гостру потребу в інтелектуальному, інформаційному, економічному житті.

Численні напрями її наукової та бібліотечно-інформаційної роботи є функцією рухомою і такою, що відбиває динаміку і трансформацію цієї роботи. Бібліотека як стабільна система може нормально, без змін, без особливих флуктуацій, успішно і спокійно функціонувати доволі тривалий час. Однак це має місце доти, поки робота системи (бібліотеки) задовольняє вимогам навколишнього світу, пертурбаціям у соціальному середовищі. Більше того, суспільство повинно знати, що бібліотека відреагувала на зміни, що сталися в світі, як вона реагує на проблеми розвитку держави й суспільства в цілому; як ця інституція функціонує в нових умовах.

Бібліотека – це постійно діюча школа виховання культури в науковому середовищі, серед широкого загалу, пропагування знань, інформації для всіх верст населення, суб'єктів суспільства свідомого віку, незалежно від етнічної приналежності. З огляду на це, цілком логічно, що безпосереднє виконання організації славистичних заходів здійснював Культурно-просвітницький центр НБУВ (у 2003–2014 рр. керівник КПЦ, к.і.н. Н.Г. Солонська), а в 2014 р. – Інститут рукопису (директор – чл.-кор. НАН України Л.А. Дубровіна; модератор н.с, к.і.н. М.А. Філіпенко) та Відділ зарубіжних зв'язків (завідділу Л.О. Дегтяренко; модератор с.н.с., к.і.н. Н.Г. Солонська)⁴.

За результатами концептуального моделювання того чи іншого заходу, який організував УКС та НБУВ, можна здійснити комплексне моделювання зрізу історичних процесів у суспільстві. Спостерігається залежність властивостей цілого від властивостей частин і вивчення цілого за його частинами (індуктивний метод дослідження). Отже, дослідження діяльності УКС та НБУВ дає можливість вивчати історичний процес за його частинами (конкретними заходами). При цьому дотримано принцип цілісності та багатоаспектності: враховується комплексний характер цілісності системи (НБУВ), а це забезпечує взаємоузгодженість структури і субстанції системи (НБУВ) при її взаємодії із навколишнім середовищем⁵.

⁴ Н.Г. Солонська, М.А. Філіпович, *До Дня слов'янської писемності і культури (Міжнародні наукові конференції “Слов'янський світ у культурному просторі XXI століття” і “Тарас Григорович Шевченко в слов'янському світі”*, Вісн. НАН України 9 (2014) 72–77.

⁵ Н.Г. Солонська, *Культурно-просвітницька діяльність національної бібліотеки: нова парадигма комунікаційної стратегії*, Соціальні комунікації в стратегії формування суспільства знань: матеріали Міжнар. наук. конф., 26–27 лют. 2009 р.: у 2 ч., ч. 2, Х. 2009, с. 3–5.

Усі заходи, організовані УКС та НБУВ, відповідають сучасним формам науково-організаційної, комунікаційної та інформаційної роботи. Їм притаманна комплексність і мультиаспектність, що включає конференцію (або круглий стіл, читання), науково-просвітницький захід (за своїм сценарієм) – його урочисте відкриття; науково-інформаційну частину, яка є відбиттям науково-бібліографічної евристики, про що і йтиметься в цій статті⁶.

Підготовка книжкових виставок до наукових заходів є складною і особливою науково-бібліографічною роботою; здійсненням процесу науково-бібліографічної евристики. Науково-інформаційний сегмент, підготовка та організація книжково-інформаційних виставок, об'єктивно відбивають закарбовані в слові, в книзі результати праці науковців, проблематику наукових заходів. Книжкова виставка, що відіграє роль нового культурного, наукового, знаннєвого повідомлення, по суті, є науковим апаратом заходів, модифікацією бібліографічного каталогу.

Книжкова виставка сприяє підвищенню ефективності використання наукового продукту, допомагає одержати достовірну та повну інформацію про знання. Алгоритм науково-бібліографічної евристики має таку послідовність. Найперше: розробляється теоретична модель книжкової виставки, що являє собою абстрактне відбиття основної суті об'єкта (інформації), тобто, є його аналогом та одночасно служить опосередкованим засобом одержання знання, є формою представлення знання; дає можливість відтворити стан інформації в певній галузі знань, а також зосередити увагу дослідника на ключових проблемах дисципліни, що становить для нього інтерес. Книжкова виставка дає можливість осмислення феномену наукових досягнень. Співробітники бібліотеки не тільки пропонують своє бачення наукової теми, а й відповідно з цим здійснюють науково-бібліографічний пошук найбільш актуальної літератури. Співробітники НБУВ завжди намагалися виконати модель експозиції коректно, щоб одержати максимальне наближення до реального стану інформації з проблеми. Модель виставки має бути адекватна об'єкту (обсягу знань, інформації). Концептуальна модель книжкової виставки є об'єктом-замінником системи-оригінала (сегмента чи сегментів фонду Бібліотеки, її каталога).

⁶ О.С. Онищенко, Д.В. Айдачич, Н.Г. Солонська, *Центр українсько-сербського співробітництва: аспекти створення, перспективи досліджень*, Бібліотеки національних академій наук: проблеми функціонування, тенденції розвитку: научно-практичний і теоретичний збірник, вип. 3, К. 2005, с. 335–344; Н.Г. Солонська, *Бібліотека XXI століття як центр культурного взаимообогащення*, Бібліотечна діяльність в умовах культурного і мовного різноманіття (з досвіду роботи бібліотек Союзів Незалежних Держав): збірник статей, Москва 2010, с. 137–142.

При підготовці книжково-інформаційних виставок працівники виставкового сектору КПЦ НБУВ обробляють також зовнішні потоки інформації, які отримуються через Інтернет. Це – інформація з веб-сайтів: НДІ НАН України; відомчих НДІ країни; академій та наукових установ зарубіжжя; бібліотек України; закордонних бібліотек; вищих навчальних закладів; посольств в Україні; використовуються ресурси творчих спілок та організацій; особисті сайти громадських діячів тощо⁷.

Про актуальність заявленої нами проблематики свідчить наступне. Ідею розгортання книжкових виставок на міжнародних славістичних з'їздах як відбиття результатів наукових досліджень було закладено в 1955 р., коли було проведено перший відновлений славістичний форум. Відтоді всі міжнародні славістичні з'їзди незмінно супроводжуються книжковими виставками. Кожна країна, що бере участь у заходах, намагається якомога повніше представити в наочному вигляді свої наукові досягнення. Книга дає уявлення про дійсний стан у науці з тієї чи іншої проблеми; персональні успіхи окремих дослідників. Крім того, відбиває стан розвитку видавничої культури тієї чи іншої країни.

Наведемо повністю (з огляду на її значущість) вельми красномовну цитату, що свідчить про те значення, яке надавали книжковим виставкам наші наукові попередники:

“Українське товариство прихильників книги в Празі (УТПК), обговорюючи на своїх загальних зборах 5-го лютого 1931 р. питання про еventуальну участь Товариства в 2-му українському науковому з'їзді в Празі, ухвалило повідомити Український Академічний Комітет, що Товариство візьме участь в цьому з'їзді та пропонує свої послуги щодо організації книжної виставки при з'їзді й виготовлення бібліографічного покажчика наукових праць української еміграції за час 1920–1931 р.

Організаційна комісія 2-го Українського Наукового з'їзду в своєму засіданні з дня 11-го червня 1931 р. ухвалила утворити при Комісії спеціальну Виставочно-Бібліографічну Підкомісію в складі Управи УТПК, а саме – голови Підкомісії С. Сірополка, заступника

⁷ Н.Г. Солонська, *Книжные выставки как составляющие информационной деятельности национальных библиотек*, Книга – источник культуры: Проблемы и методы исследования: материалы Междунар. науч. конф. Минск, 25–27 нояб. 2008 г., Москва 2008, с. 303–309; Н.Г. Солонська, *Модели библиотечных книжных выставок как их теоретическое воспроизведение*, Материалы 12-й Междунар. науч. конф. по проблемам книговедения “Наука о книге. Традиции и инновации”; Москва; 28–30 апр. 2009 г.; к 50-летию сборника “Книга. Исследования и материалы”, в 4 ч., Москва 2009, ч. 2, с. 62–64.

голови – Є. Вирового та секретаря – П. Зленка, а завданням цієї Підкомісії має бути організація книжної виставки при з'їзді та видання бібліографічного покажчика наукових праць української еміграції.

При обговоренні пляну бібліографічної публікації Підкомісія вирішила покласти в основу цієї публікації картотеку видань української еміграції в ЧСР, складену для інших потреб секретарем Підкомісії П. Зленком, а для поповнення матеріалу згаданої картотеки, звернутися до всіх українських емігрантів, авторів наукових праць, з проханням подати Підкомісії за певним зразком – бібліографічні відомості своїх наукових публікацій, що появилися у світі протягом останніх десяти років” (*Бібліографія української бібліографії UCRAINICA в західно-європейських мовах. Вибрана бібліографія*, уклад Є.Ю. Пеленський, 1932, с. V–VI).

Участь бібліотек у славістичних заходах, проведення на їх базі славістичних конференцій доволі часто практикується в науковому світі і завжди збагачує науковий форум, надаючи йому завершеності; сприяючи укладанню нових міжнародних контактів, надихаючи на нові наукові ідеї; стимулюючи розвиток нових досліджень.

З подій останніх років. З 20 по 27 серпня 2013 р. вперше в Білорусі, у Мінську проходив Міжнародний з'їзд славістів, уже п'ятнадцятий поспіль. У ньому взяли участь понад 600 учених-славістів із різних країн світу. Форум у черговий раз підтвердив, що слов'янські культури, мови і літератури займають значне місце у світі. Українська делегація розгорнула одну з найбільших книжкових виставок, що користувалася заслуженою увагою учасників. У її наповненні безкорисливо, на благодійних засадах, узяли участь установи НАН України – Інститут археології; Інститут історії України; Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні; Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського; Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, Інститут української мови; Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника; НБУВ; УМІФ; Волинський національний університет імені Лесі Українки; Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара; Донецький національний університет; Запорізький національний університет; Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Київський національний лінгвістичний університет; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка; Львівська національна академія мистецтв; Львівський національний університет імені Івана

Франка; Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури; Національний університет “Києво-Могилянська академія”; Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника; Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля; Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського; Ужгородський національний університет; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна; Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича та ін.

На книжковій виставці було представлено: монографії; матеріали міжнародних та науково-теоретичних і практичних конференцій і наукових читань; міжвідомчі збірники наукових праць; збірники статей; документів та матеріалів, меморіальні; праць на пошану; джерелознавчі нариси; епістолярна спадщина – листи, листування; спогади; щоденники; довідкова література – енциклопедичні словники-довідники; словники перекладні та ін., біографічні довідники, бібліографічні покажчики; зведені каталоги; підручники, навчальні посібники; періодичні та продовжувані видання; альманахи, наукові вісники, щорічники тощо. Тобто, відбито широкий спектр наукової роботи українських славістів.

Наведемо приклади літератури, представленої на книжковій виставці: С. Баженова, *Від романтизму до реалізму. “Українська школа” в польській літературі 20–90-х років XIX ст.: етапи діяльності, історія України в творчості її представників*, К. 2009; Н.П. Бондар, *Видання Івана Федорова та Петра Мстиславця з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: дослідження, попримірниковий опис*, К. 2012; Л.П. Васильєва, *Хорватська мова, 2-ге вид. доповн.*, Л. 2007; *Волинь філологічна: текст і контекст. Імагологічна проблематика польської, білоруської та української літератур і європейський контекст: зб. наук. пр.*, Луцьк 2011; Ї. Гасіл, Н. Лобур, О. Паламарчук, *Чеська мова для українців*, ч. 1: підруч. для студ. ВНЗ, Л. 2011, 295 с.; Л.А. Гнатенко, *Слов’янська кирилична рукописна книга XII–XIII ст. з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: кат.; кодиколого-палеогр. та графіко-орфогр. дослідження. Палеогр. альбом*, К. 2012; О.Л. Голубенко, М.О. Евдокимов, *Владимир Даль як публіцист: особливості й мотиви творчості*, Луганськ 2007; *Гуманітарні студії: Україна – Польща: зб. наук. пр.*, Жешів; Кам’янець-Поділ., К. 2011; Л. Дядечко, О. Петренко, Ю. Прадід, *250 крилатих слів і зворотів М.В. Гоголя: українсько-рос. тлумач. слов. 250 крилатих слів і зворотів М.В. Гоголя: рос.-укр. тлумачний слов.*, Сімферополь; К. 2012; Ю.С. Земський,

Польська, російська та українська еліти в змаганнях за Правобережну Україну середини XIX століття, Хмельницький 2011; *Історична пам'ять українців і поляків у період формування національної свідомості в XIX – першій половині XX століття*, Л. 2011; Л.В. Івченко, І.Ф. Бобришева, *Українські нотні видання 1924–1930 років у фондах Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: (вокальна музика): наук. кат.*, К. 2012; *Історія декоративного мистецтва: у 5 т.*, т. 1, гол. ред. Г. Скрипник, К. 2010; А.В. Кеба, *Творчество Андрея Платонова в контексте мировой литературы XX века*, Кам'янець-Поділ. 2009; Н.Ф. Клименко, Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк, *Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі*, К. 2008; *Книга в Україні, 1861–1917: матер. до репертуару укр. кн., вип. 15, ч. 2 “Сн-Сю”*. – К. 2012 (Нац. бібліогр. України); А.М. Кравчук, *Польська мова – українцям. Іменна словозміна з елементами синтаксису: навч. посіб.*, Л. 2008; *Листування Євгена Деслава*, т. 4. Серія “Джерела з історії української еміграції”, упоряд., вступ. ст. й коментар о. Юрія Мицика, К. 2009; Л.Г. Мушкетик, *Людина в народній казці Українських Карпат*, К. 2011; *Наукові праці Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського*, К. 2012; *Одеська болгаристика: зб. наук. ст. викладачів філол. ф-ту Одес. нац. ун-ту*, вип. 7–8 (2009–2010), О. 2012; О. Однороженко, *Родова геральдика Руського королівства та Руських земель Корони Польської XIV–XVI ст.*, Х. 2009; Л.К. Оляндер, *Гуманізм польської літератури XX–XXI століть у контексті європейської художньо-філософської думки*, Луцьк 2012; *Рукописна та книжкова спадщина України: археогр. дослідження унік. архів. та бібл. фондів*, редкол.: Л.А. Дубровіна (відп. ред.) [та ін.], К. 2012; Л.В. Савченко, *Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимолог. та етнолінгв. аспекти*, Сімферополь 2013; І.Ю. Тарасенко, *“Wojna Dłotowa” польського хроніста С. Твардовського як історичне джерело та пам'ятка історичної думки*, К. 2011, т. 2; *Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)*, К. 2011; *Україністика в Росії: історія, состояние, тенденции развития*, К.; Москва; Уфа 2010; *Українська біографістика = Biographistica Ukrainica: зб. наук. праць*, К. 2012; В. Чорний, *Історія Болгарії*, Л. 2007; Kapral Myron, *Urządnicy miasta Lwowa w XIII–XVIII wieku (= Spisy urzędników miejskich z obszaru dawnej Rzeczypospolitej, Śląska i Pomorza Zachodniego, t. VII: Ziemia Ruskie, z. 1: Lwów)*, Toruń 2008 [друк 2009]; Lj. Vasiljeva, *Srednjojužnoslavenski jezici u sinkroniji i dijakroniji*, Osijek 2010; *Kultura českého národa – tradice a současnost: učební příručka*, O. Antonenko, H. Hasilová, J. Hasil, N. Lobur, O. Palamarčuk, Lviv 2006;

О. Palamarčuk, О. Antonenko, N. Lobur, *Ze života soudobé české republiky: učební příručka* = [Із життя сучасної Чехії: навч. посіб. з аналітичного читання для студ.-славистів 3–4 курсів], Кујев 2012 тощо; словники: Білорусько-український словник, Г.П. Півторак, О.І. Скопненко, за ред. Г.П. Півторака, К. 2006; *Етимологічний словник української мови: у 7 т., т. 6: У–Я*, К. 2012; *Інтегрована лексикографічна система “Словники України”. Версія 4.1* (2010) (УМІФ); *Фольклор та мистецтво слов’ян в європейському контексті: до XV міжнар. з’їзду славистів*, Мінськ 2013; К. 2012; *Ukrajinско-český slovník lingvistických termínů* = *Українсько-чеський словник лінгвістичної термінології*, О. Antonenko, N. Lobur, О. Palamarčuk, Н. Strelčuk, М. Ševčenko, Л. 2009; В.О. Колесник, *Говорът на българите в с. Кричино (Чушмелий), Бесарабия*, Българские говори в Украина, вип. 4, О. 2008; С.Д. Топалова, *Говорът на село Калчево, Болградско, Бесарабия*, Българские говори в Украина, вип. 5, О. 2009; *Україна в міжнародних відносинах: енцикл. словник-довідник*, К. 2012; *Українсько-російський, російсько-український словник зі зварювання. CD-R*, НАНУ; УМІФ та багато ін. Біобібліографічні покажчики: *Анатолій Павлович Непокунний: біобібліогр. до 75-річчя*, К. 2008; *Григорій Петрович Півторак: біобібліогр. до 75-річчя*, К. 2010; *Життя – у слові: зб. наук. пр. на пошану академіка Віталія Макаровича Русанівського (1931–2007)*, К. 2011; *Ніна Федорівна Клименко: біобібліогр.*, К. 2009; *Російсько-український словник синонімів*, за ред. В.М. Бріцина, К. 2012; *Степан Онисимович Сірополко (1872–1959): біобібліогр. покаж.*, уклад., життєпис, хронологія життя і діяльності Т.І. Ківшар; наук. ред. В.І. Попик; редкол.: О.С. Онищенко (голова) [та ін.], К. 2012 тощо.

На книжковій виставці було представлено також наукову періодику та продовжувані видання: “Бібліотечний вісник”, “Вісник Запорізького національного університету” і ще ціла низка гуманітарних журналів; “Мова: науково-теор. Часопис”; “Проблеми слов’янознавства”; “Слов’янський збірник”; “Слов’янський світ”; “Слов’янські обрії: міждисципл. зб. наук. пр.”; “Народна творчість та етнологія”; “Українсько-македонський науковий збірник” та ін.

Формуванням і підготовкою книжкової виставки займався КПЦ НБУВ. Ми щиро вдячні білоруським колегам за допомогу в розгортанні книжкової експозиції в Мінську.

Проблематику Міжнародної наукової конференції “Проблеми етносоціального та етнокультурного розвитку Київської Русі та слов’янський світ” (2005) було розкрито засобами книжкової виставки з аналогічною назвою; наукову конференцію “Українсько-сербські історико-культурні

взаємозв'язки"⁸ – теж із аналогічною назвою; “Сергій Єфремов – український учений і громадсько-політичний діяч та історія національного відродження” – “Сергій Єфремов – український учений і громадсько-політичний діяч (до 130-річчя від дня народження)”; “Слов’янське слово і культура в контексті світового розвитку” – із фондів НБУВ: “Павлу Житецькому – 170”; “Борису Грекову – 120”; “Івану Огієнку – 125”; “Видатні пам’ятки давньоруської культури: “Остромирове Євангеліє. 1056–1057””; “Слов’янські просвітителі Кирило і Мефодій та їхнє вчення в ХХІ столітті (До 1180-річчя від дня народження Костянтина із Солуні (бл. 827–869)”; “Бібліотеці Ярослава Мудрого – 970””; “Миколі Гудзію – 120””; “Словникові Грінченка – 100””; із фондів Національної бібліотеки Білорусі: “Діаманти білоруського письменства””; “Національній бібліотеці Білорусі – 85””.

Так, робота над концепцією виставок “Видатні пам’ятки давньоруської культури: “Остромирове Євангеліє. 1056–1057””; “Бібліотеці Ярослава Мудрого – 970”” проаналізована, узагальнена та опублікована (див.: Н.Г. Солонська, *Остромирове Євангеліє в контексті давньоруського книжного багатства і фонду Бібліотеки Ярослава Мудрого*, Вісн. Кн. Палати 12 (2007).

Свого підходу потребувало висвітлення теми Міжнародної наукової конференції “Слов’янознавство та міжкультурний діалог”, на що вплинула і низка офіційних дат. Виставковим сектором КПЦ було підготовлено книжкові виставки: “Українське слов’янознавство: історія та сучасність””; “Пам’ятки української мови та літератури: 210 років від часу створення “Енеїди” Івана Котляревського””; “Варвара Адріанова-Перетц (1888–1972)””.

Ще приклад. Міжнародна наукова конференція “Микола Гоголь і світ ХХІ століття” (до 200-річчя від дня народження видатного письменника й мислителя М.В. Гоголя). Було підготовлено такі книжкові виставки: “Микола Гоголь і світ ХХІ століття: до 200-річчя від дня народження М.В. Гоголя””; “Твори Микола Гоголя мовами світу”. Наукову концепцію та тематико-експозиційний план розроблено Н. Солонською. Бібліографічно-виставкову роботу здійснено виставковим сектором КПЦ (завідувач І. Прокошина). Організацію і підготовку виставки художніх робіт “Шляхами літературних героїв Миколи Гоголя” – зав. науково-просвітницьким сектором А. Шеремет та пров. бібліотекарем Т. Середою; виставку картографічних документів із фондів НБУВ “Біографія Миколи Гоголя в географічних координатах” підготували співробітники Залу картографії

⁸ Н.Г. Солонська, *Интернет-презентація слов’янських фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в контексті розвитку славістики*, XV Міжнародний з’їзд славистів. Мінськ, Беларусь, 20–27 жніўня 2013 г. Тезиси докладаў, т. 2. Літературознавства. Культурологія. Фольклористика, Мінськ 2013, с. 168–169.

НБУВ н. с. Т. Шовкопляс та пров. бібліотекар А. Герус; виставку музейних експонатів “Шляхами літературних героїв Миколи Гоголя” представив Державний історико-культурний заповідник м. Дубно Рівненської обл.; виставку газетних матеріалів (НБУВ) – співробітники відповідного підрозділу.

Про високий рівень підготовки виставкового матеріалу свідчить той факт, що по книжкових експозиціях було проведено екскурсії, оскільки було представлено цілу гаму ексклюзивного, рідкісного матеріалу із фондів Бібліотеки. До речі, взагалі можливість знайомити читачів та відвідувачів Бібліотеки після завершення роботи конференції є великою перевагою бібліотечної території перед іншими, можливо, сучаснішими закладами. Книжкові виставки, що слугують культурно-просвітницькій ідеї, дають можливість продовжити строк популяризації знання та ознайомити з ним широке коло людей.

Дослідницька робота над книжковою виставкою “Лектура Миколи Гоголя”, яку автор цих рядків готував особисто, проаналізовано в нашій статті “Ключове слово – книга (слідами віртуальної бібліотеки М.В. Гоголя)” (Вісн. Кн. палати).

Міжнародна наукова конференція “Слов’янський ідентитет: спільні коріння і спільне майбутнє – парадигма ХХІ століття” вимагала розробки свого системного підходу. Він був віднайдений і реалізований у книжкових виставках “Столиці слов’янських держав” (науково-бібліографічний доробок виставкового сектору КПЦ; виконавці – І. Прокошина, завсектором; С. Шостак, пров. бібліотекар; Т. Дорошенко, бібліотекар 1-ї кат.); “Миколай Йонков Вапцаров (1909–1942)” (підготовлена Н. Солонською); картографічних матеріалів (сектор картографічних видань відділу обслуговування читачів літературою природничого і технічного профілю; виконавець: н.с. Т. Шовкопляс); образотворчих мистецтв із зібрання Фонду Президентів України “Київ – стольний град Володимира і Ярослава” (підготовка – директор Фонду Президентів України НБУВ, к.і.н. В. Удовик).

На блозі КПЦ було виставлено як окремий бібліографічний продукт електронну книжкову виставку “Слов’янський ідентитет: парадигма ХХІ століття” (концепція і підготовка – Н. Солонська).

Особливого підходу потребувала підготовка книжкової виставки до круглого столу “Українська генеалогія: династія Тулубів”. Письменницю З. Тулуб було звинувачено у сфабрикованій органами НКВС УРСР справі. Була заарештована в 1937 р. У 1956 р. Військова колегія Верховного суду СРСР скасувала вирок щодо Зінаїди Тулуб за відсутністю складу злочину.

Науково-просвітницький захід включав урочисте відкриття книжкової виставки з фондів НБУВ “Українська генеалогія: династія Тулубів”; виставок архівних документів із фондів – Інституту рукопису НБУВ; Відділу рукопису Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАНУ; Центрального державного архіву-музею літератури, мистецтв України.

Неабиякий інтерес викликала і книжкова виставка, підготовлена до засідання круглого столу “Київські філологічні школи і Володимир Перетц (до 190-річчя від дня народження)”.

Обсяг і наповнення ресурсів НБУВ з проблематики круглого столу проаналізували завсектором КПЦ НБУВ І. Прокошина – “Наукова спадщина Володимира Перетца у фондах НБУВ: зріз книжкової виставки” та головний бібліотекар НБУВ Н. Солодихіна – “Праці Володимира Перетца у фондах НБУВ”. Результат наукового дослідження було відбито в повідомленні заввідділом стародруків та рідкісних видань НБУВ, д.і.н. Г. Ковальчук (нині – директор Інституту книгознавства НБУВ) про рідкісні примірники праць В. Перетца у фондах відділу, яким вона керує. Оскільки його доробок має суттєве значення для історії слов’янознавства і досі не втратив своєї наукової цінності, учасники заходу запропонували перевидати ці праці.

У рамках заходу було розгорнуто книжкову виставку з фондів НБУВ “Володимир Перетц (1870–1935)”, підготовлену виставковим сектором КПЦ. До експозиції включено праці вченого різних років, дослідження про його життя та аналіз наукового доробку.

Масштабним був славістичний форум у НБУВ у 2010 р. Він поєднав XII Міжнародну конференцію Комісії зі слов’янського словотворення при Міжнародному комітеті славістів “Відображення історії та культури народу в словотворенні”. Засідання Комісії зі слов’янського словотворення при Міжнародному комітеті славістів та Міжнародну наукову конференцію “Славістика: образи минулого та нова історична ситуація”.

Було розгорнуто підготовлені КПЦ книжкові виставки із фондів НБУВ: “Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України – 80”; “Здобутки та завдання слов’янського словотворення”; “Український мовно-інформаційний фонд. 2009–2010”. Концепцію книжкової виставки “Раритетні видання Івана Федорова із фондів НБУВ: до 500-річчя від дня народження” розробили та підготували її експозицію працівники відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ.

Надзвичайний успіх мала книжкова виставка “Вибрані праці учасників XII Міжнародної конференції Комісії зі слов’янського словотворення

при Міжнародному комітеті славістів “Відображення історії та культури народу в словотворенні”. Учасники конференції могли ознайомитися з добробком своїх колег – учасників заходу, що був представлений на окремій книжковій виставці; безпосередньо обговорити питання, які становили для них інтерес. Тому прямо у виставковому залі розгорталася жвава наукова дискусія. Організаторам стало зрозуміло, що цей позитивний досвід треба поширювати й надалі при підготовці інших, такого рівня заходів⁹.

Незабутнє враження справив науково-просвітницький захід (2011), присвячений виходу в світ нового оригінального видання книги фундатора білоруського історичного роману, відомого письменника, сценариста і драматурга Володимира Короткевича (Уладзіміра Караткевича) “Дике полювання короля Стаха”, вперше перекладеного паралельно англійською, російською, українською мовами. З великою відповідальністю і шаную до геніального письменника, з ким були знайомі академіки НАН України Г. Півторак та О. Онищенко, що розповіли про свої зустрічі з В. Короткевичем, було організовано книжкову виставку із фондів НБУВ: “Письменники Білорусі: Володимир Короткевич”. Її високопрофесійна підготовка, представлення рідкісних документів із фондів НБУВ, сама концепція були відзначені представниками Посольства Білорусі в Україні.

Ретельного науково-бібліографічного пошуку потребували і події 24–26 травня 2011 р. Було проведено Міжнародні наукові конференції: “Слов’янознавство XXI століття: тенденції інтеграції і диференціації” і “Пересопницьке Євангеліє та рукописна традиція в історії та сьогоденні слов’янських культур”; семінар “Етнографічне слов’янознавство” (ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педуніверситет імені Григорія Сковороди”, м. Переяслав-Хмельницький).

За темою заходів розгорнуто книжкові виставки із фондів НБУВ: “Пересопницьке Євангеліє та рукописна традиція в історії та сьогоденні слов’янських культур”; “Бібліотека Києво-Софійського собору як науковий і освітній центр Київської Русі” (традиційна та електронна версії); “Український мовно-інформаційний фонд НАН України – 20 років”; “Шедеври давньоруської мініатюри” (Відділ образотворчих мистецтв); “Івану Крип’якевичу – 125” (Відділ стародруків та рідкісних видань).

У 2012 р. до Дня слов’янської писемності і культури у НБУВ проведено мультифункціональні заходи – Міжнародні наукові конференції “Традиції слов’янської писемності і культури: трансформації в XXI столітті” (територія НБУВ) та “Міжкультурний діалог слов’янських спільнот

⁹ День слов’янської писемності і культури – 2010, Слов’янські обрії 4 (2011) 347–353.

Центральної і Східної Європи”, Засідання Українського комітету вивчення слов’янських культур, Комісії з дослідження слов’янського фольклору при МКС та Комісії з наукових досліджень країн Центральної та Східної Європи при Міжнародній організації з народної творчості (IOV) (в приміщенні ІМФЕ ім. М.Т. Рильського).

Проблематику наукових засідань відбито у таких книжкових виставках: “Український фольклор: історія та сучасність”; “Слов’янський простір: Рівненщина”; “Київ древній молодий: естампи київських графіків” (виставка аркушевих матеріалів); “Столиці слов’янських держав: Києву – 1530”; “Слов’янському просвітителю Св. Кирилу-Костянтину – 1185”. Співробітники Інституту рукопису підготували електронну книжково-інформаційну виставку “Творець слов’янської азбуки Кирил (Костянтин Філософ) – 1185”.

Проблематика Міжнародної наукової конференції “Сучасна славістика: ключові проблеми та тенденції розвитку”, приурочена до 1150-річчя створення слов’янської азбуки просвітителями Кирилом і Мефодієм (2013), відбилася в таких книжкових виставках із фондів НБУВ (підготовлені КПЦ НБУВ), як: “Українське слов’янознавство. 2008–2013”; “Слов’янська періодика з фондів НБУВ”; “Леонід Арсенійович Булаховський. 1888–1961”; “Давньоруська мініатюра” (Відділ образотворчих мистецтв); “Православні святині в українських кириличних стародруках” (Відділ стародруків та рідкісних видань).

20 травня 2014 р. відбулися Міжнародні наукові конференції “Тарас Григорович Шевченко в слов’янському світі” та “Слов’янський світ у культурному просторі XXI століття”. Учасники заходів оглянули книжкову виставку з фондів НБУВ до 200-річчя Тараса Шевченка – “Великому Кобзареві присвячується” (група відділів НБУВ); виставку плакату з фондів Відділу образотворчих мистецтв НБУВ.

Науково-бібліографічна діяльність УКС та НБУВ закарбована і в каталогах книжкових виставок. На жаль, невелика група співробітників, які беруть участь у цьому процесі, не в змозі ефективно підготувати каталоги до всіх книжкових експозицій. Утім, користуються попитом у читачів такі бібліографічні видання: *Українсько-сербські історико-культурні взаємозв’язки: кат. книжкової виставки*, НАН України; НБУВ, К. 2005, 109 с.; НАНУ; НБУВ; уклад.: Н.Г. Солонська, К. 2008, 14 с.; *Кочо Рацин. Перші переклади українською мовою*, упоряд. І.А. Прокошина; відп. за вип. Н.Г. Солонська; “*Блаже Ристовски: кат. на книж.-информ. изл. од Нац. библ. на Украина “В.И. Вернадски”*”, Нац. акад. на науките на

Украина, Нац. библ. на Украина “В.И. Вернадски”, сост. И.А. Прокошина; введён прил. и научна ред. на Н.Г. Солонска, К. 2011, 25 с.: портр. – Назва обкл.: Блаже Ристовски. Каталог книжково-інформаційної виставки із фондів Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, – македон., укр.; наукові видання – монографії Л.А. Гнатенко “Слов’янська кирилична рукописна книга XII–XIII ст. з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: кат. Кодиколого-палеогр. та графіко-орфогр. дослідження. Палеогр. Альбом” (редкол.: Л.А. Дубровіна (голова) [та ін.] К. 2012).

Науковий консультант і редактор при підготовці всіх книжкових виставок – голова УКС, академік НАН України О. Онищенко. Практика їх організації, що є наочним науковим матеріалом, і надалі буде підтримуватися, удосконалюватися, вирішуватися сучасними інформаційними технологіями¹⁰.

¹⁰ Н.Г. Солонська, *Интернет-презентация слов’янских фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.*, с. 168–169; Н.Г. Солонська, *Научно-коммуникационная деятельность библиотек в контексте духовного единства*, Библиотеки в информационном обществе: сохранение традиций и развитие новых технологий: докл. междунар. науч. конф., Минск, 3–4 дек. 2014 г., Минск 2014, с. 23–28; Н.Г. Солонская, *Электронные книжные выставки как средство виртуальной библиокоммуникации*, Историко-культурное взаимодействие на пространстве СНГ в контексте развития книгоиздания, книгообмена и науки о книге: материалы Междунар. науч. конф. Киев, 4–6 окт. 2011 г., К. 2011, с. 166–169.